

«Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»

- необхідність розробки інструкційних карток до виконання практичних завдань при використанні комп'ютерних технологій;
- недостатня матеріальна база;
- відсутність знань та умінь використання комп'ютерних технологій у учителів.

Суть КТ полягає в тому, що учитель виступає лише в ролі більш досвідченого організатора навчального процесу. Усі учасники навчального процесу при цьому взаємодіють один з одним, обмінюються інформацією, спільно розв'язують проблеми, моделюють ситуації, оцінюють дії, результати праці своїх однокласників і свою поведінку. КТ дають змогу впливати не тільки на свідомість людини, а й на її почуття, емоції, вольові якості, тобто включають у процес навчання «цілісність людини». Важливою в цьому процесі є мета застосування цих технологій і місце різноманітних видів дій, виходячи з того пізнавального рівня, на який вони виводять учня.

Працюючи над темою свого дослідження ми визначили САПР RedCafe як основу формування художнього конструювання швейних виробів в учнів 8 класу для використання її на заняттях з трудового навчання. Таким чином, ми намагаємося не лише полегшити процес навчання, а й зробити його цікавим та доступним.

В цілому, результати проведеного дослідно-експериментального дослідження підтвердили правомірність розробленої нами мети, завдань дослідження, тобто правильність запропонованого нами шляху розв'язання завдання по використанню комп'ютерних технологій у процесі трудового.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Белокурова Л.С. Як навчитися шити / Л.С.Белокурова. – К.: Радянська школа, 1980. – 80 с.
2. Державний реєстр міжгалузевих і галузевих нормативних актів про охорону праці. – К.: Основа, 1998. – 240 с.
3. Педагогічна практика студентів IV курсу. Методичний посібник. Спеціальність 6.010100 „Педагогіка і методика середньої освіти. Трудове навчання (технічна праця, обслуговуюча праця)”. / Авторів-укладачі: М.С. Янцур, А.І. Войтко, Г.І. Наумчук, О.Д. Літковець, О.М. Хоронжевський – Рівне, РДГУ, 2007. – 74 с.
4. Петрицин І.О. Формування в старшокласників техніко-конструкторських знань і вмінь засобами нових інформаційних технологій. Дис. канд. пед. наук, спеціальність 13.00.02 – теорія і методика трудового навчання. - К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2002. – 216 с.
5. Цідило І.С. Роль інформаційних технологій у формуванні навичок конструювання виробів на уроках трудового навчання учнів 5–6 класів. «Трудова підготовка в закладах освіти». – 2007 - №4(50) (липень - серпень). – С. 21-24.
6. Шпак Л.В. Застосування комп'ютерних технологій у процесі проектування одягу. «Трудова підготовка в закладах освіти». – 2004. – №3. – С. 35-37.

Науковий керівник – доктор технічних наук, професор С.В.Лісова

*Анаїт Данієлян, Юлія Вовк
(Київ, Україна)*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЦІНІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРОФЕСІЇ

Ефективність педагогічних процесів обумовлена обов'язково наявністю умов. Поняття «умова» трактується різними науковцями неоднозначно. Одні вчені розуміють під терміном «педагогічні умови» обставини чи можливості, від яких залежить успішність функціонування та розвитку певної педагогічної системи, інші вчені характеризують умови як фактори і правила успішності життєдіяльності педагогічної системи, треті – вимоги, які мають виконувати педагоги з метою забезпечення ефективності педагогічного процесу.

Аналіз формулювання сутності педагогічних умов у різних наукових дослідженнях, доводить, що більшість учених пов'язують умови з основними дидактичними категоріями: форми, методи, засоби, прийоми тощо. Заслугує уваги розуміння педагогічних умов, як системи взаємозалежних, взаємодоповнених, взаємопов'язаних метою та смислом компонентів, яке надається у дослідженні Л.Фоміної.

На нашу думку, це найбільш точна характеристика сутності педагогічних умов, з огляду на те, що це, дійсно, система. Вдалим є також відсутність залежності компонентів педагогічних умов від конкретних дидактичних категорій, що, на наш погляд, дозволяє визначати їх найбільш точно, конкретно, максимально наближено до проблеми.

«Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»

Для обґрунтування педагогічних умов формування ціннісного ставлення майбутніх учителів початкової школи до професії оглянемо результати наукових досліджень, присвячених розробці та експериментальній перевірці ефективності педагогічних умов у процесі формування у студентів різних категорій цінностей.

Так, Н.Сучкіна, досліджуючи проблему ціннісного ставлення студентів до професійної діяльності, визначає такі педагогічні умови: забезпечення мотивації формування ціннісного ставлення до професійної діяльності; створення гуманної атмосфери взаємовідносин всіх суб'єктів професійного виховання студентів; забезпечення педагогічною підтримкою їх професійно-особистісного розвитку і самовдосконалення; стимулювання співпраці та взаємодії навчального закладу і сім'ї у професійно-особистісному розвитку студентів; врахування вікових та індивідуальних особливостей студентів при включенні їх у професійно розвиваючі види та сфери діяльності тощо [7].

В. Овсяннікова, Т.Лашко у своєму дослідженні однією з провідних умов формування у майбутніх фахівців ціннісного ставлення до професійної діяльності визначають використання в освітньому процесі ВНЗ активних методів і технологій навчання [5]

У своєму дослідженні ми визначили такі педагогічні умови:

- 1) формування активної суб'єктної позиції майбутніх фахівців в процесі професійного становлення;
- 2) забезпечення емоційного проживання кожним студентом ситуацій навчання;
- 3) використання активних методів і технологій навчання.

Розкриємо сутність кожної з умов та спробуємо охарактеризувати її значущість у формуванні ціннісного ставлення майбутніх учителів початкової школи до професії.

Формування активної суб'єктної позиції майбутніх фахівців в процесі професійного становлення. Проблема «суб'єктності» належить до однієї з найбільш актуальних в різних науках. Початок її розвитку в психолого-педагогічній науці відноситься до 20-30-х років минулого століття, проте значне поширення психологія суб'єкта одержала тільки в останні десятиліття. Сьогодні у більшості психолого-педагогічних досліджень суб'єктність набуває статусу методологічного принципу й одночасно виступає предметом наукових досліджень.

Основою для вивчення категорії суб'єктності стала концепція людини як суб'єкта, розроблена С.Рубінштейном, яка набула подальшого розвитку у дослідженнях Б. Ананьєва, К.Абульханової-Славської, Л.Анциферової, А.Брушлинського та ін.С.Рубінштейн пов'язує особистісний розвиток людини із його суб'єктністю, визначає суб'єктність як самостійну активність, самостійний рух, розвиток, усвідомлену саморегуляцію. Вчений визначав якість суб'єкта як детермінанту здійснюваних людиною змін у світі, її здатність до самостійності, самодетермінації і самовдосконалення [6].

В.М. М'ясищев розглядає суб'єктність через призму розробленої ним концепції відносин особистості. Вчений вважає, що ставлення змістовно визначає особистість як активного суб'єкта з вибіркоким характером його внутрішніх переживань і зовнішніх дій, які спрямовані на різні сторони дійсності. Ставлення, на думку В.М. М'ясищева, відображає активну, вибірккову позицію особистості до світу, людей, самої себе й визначає індивідуальний характер її діяльності та поведінки.

О.Мешко та Г.Мешко, досліджуючи сутність поняття суб'єктності майбутнього вчителя, розуміють особистість, здатну до самовизначення і свідомої саморегуляції своїх дій на основі внутрішньо виробленої професійної позиції. Важливими для нашого дослідження є погляди вчених на прояв суб'єктності майбутнього вчителя, серед яких особливого значення набувають:

- суб'єктивна фіксація професійно-значущих способів діяльності, вироблення на цій основі власної системи дій;
- вироблення особистісних критеріїв і норм професійної діяльності;
- вихід за рамки нормативної діяльності, здатність авторського проектування особистісно-значущого способу здійснення життєвих і професійних стратегій [4].

Отже, прояв суб'єктності виступає своєрідним антиподом нормативно-рольової позиції; відображає і розвиває індивідуальність, авторство, суб'єктивність особистісної позиції, дає можливість виходу за межі заданої діяльності, дозволяє окреслити перспективи подальшого саморозвитку; надає діяльності неповторної, особистісної своєрідності. Це потребує значний змін форм і методів навчання майбутніх учителів початкової школи, переорієнтації навчального процесу на формування суб'єктної активності.

Студент як суб'єкт, який, перш за все, у вищому навчальному закладі здобуває вищу освіту. Тобто, об'єктом, на який спрямована його суб'єктна активність, виступає «освіта». Система ціннісних орієнтацій особистості, життєва позиція, накопичений особистий досвід, що оформляються в період студентства, на думку вчених, дозволяють студентів певною мірою проявити суб'єктну позицію стосовно пропонованих умов освіти, відрефлексувати особистісний смисл освіти, здійснити суб'єктний вибір різних варіантів проходження освітніх маршрутів. Характер сучасної вузівської освіти, вважають науковці, сприяє цьому, адже вона значною мірою орієнтована на самоосвіту, і в її організації переважають форми самостійної роботи студентів. Це, з одного боку, ініціює й розвиває суб'єктну складову позиції студента, а з іншого боку – для досягнення якості освітніх результатів – припускає її обов'язкове включення [4].

Проте, цілком погоджуючись з вищезазначеними характеристиками сучасної вищої освіти, а саме її максимальну орієнтацію на самоосвіту, спробуємо припустити, що для того, щоб студент підчас самостійної

«Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»

роботи за різними навчальними дисциплінами максимальною мірою проявляв власну суб'єктну активність, тобто здійснював активну, творчу, усвідомлену діяльність, як спрямована на бажаний значущий результат, необхідно цілий комплекс сформований знань, вмінь, наявність навчальної мотивації студента, ціннісного ставлення до навчання і майбутньої професії тощо. В іншому випадку виконання самостійної роботи не забезпечить прояви суб'єктності студента. Крім того, аудиторні форми навчальної роботи, на нашу думку, набувають величезного значення у процесі підготовки майбутніх учителів до самостійних форм роботи.

Не викликає сумніву тісний взаємозв'язок суб'єктної позиції майбутнього учителя початкової школи у навчальному процесі з формуванням у студентів ціннісного ставлення до професії. Особливого розвитку в активній суб'єктній позиції набувають всі структурні компоненти ціннісного ставлення до професії. Це доводить необхідність створення означеної умови з метою перевірки її ефективності у процесі формування у майбутніх учителів початкової школи ціннісного ставлення до професії.

Розкриємо сутність другої педагогічної умови – *забезпечення емоційного проживання кожним студентом ситуацій навчання* - яка здебільшого пов'язана із емоційним та мотиваційним компонентом ціннісного ставлення майбутнього вчителя початкової школи до професії.

Для з'ясування сутності означеної умови, необхідно розкрити значення емоцій в процесі формування категорії «ставлення». Особливого місця для розкриття значення емоцій у формуванні ставлення займають психологічні дослідження (О.Алферов, П.Гальперін, Р.Гурова, Г.Костюк, О.Леонт'єв, О.Павлюк, Д.Ельконін, В.Юркевич та інші). Тісний зв'язок переживання позитивних емоцій та виникнення мотивації до певної діяльності констатують ряд дослідників: Л.Божович, В.Кутішенко, О.Леонт'єв, Т.Матіс, О.Миленький, В.Юркевич.

Емоції, на думку О.Леонт'єва, є необхідною умовою будь-якої діяльності, в тому числі, професійної, вони, виконуючи функцію «внутрішніх сигналів», порушують "рівнозначність орієнтирів перед суб'єктом, внаслідок чого деякі із них набувають особливого сенсу" [3, с. 32]. Це є доказом того, що емоційне проживання майбутніми вчителями початкової школи різних професійно-педагогічних ситуацій в процесі навчання є основою для формування в них ціннісного ставлення до професії.

О.Алф'єров у своїх дослідженнях також підкреслює значну силу емоцій та почуттів, які, визначають емоційну складову категорії ціннісного ставлення. На думку вченого, почуття та емоції знаходяться в тісному зв'язку та у перебувають у постійній взаємодії зі ставленням, послаблюючи або посилюючи його в залежності від прожитих емоцій. Дійсно позитивні емоції від професійної діяльності сприяють формуванню у майбутніх учителів початкової школи ціннісного ставлення до професії, водночас, сформоване ціннісне ставлення до професії, важливим компонентом якого є емоційний, веде за собою відчуття позитивних емоцій у процесі професійної підготовки [1].

Необхідність емоційного включення суб'єктів у навчальну діяльність для формування позитивного ставлення до неї доводить О.Павлюк, вивчаючи процес формування емоційного компоненту мотивації початкової діяльності школярів [11, с. 16].

Значний внесок у розумінні значення емоцій у будь-якій діяльності зроблено М.Яновською. Дослідниця визначила, що емоції людини є складовою компонентою почуттів. Почуття як якість особистості; є ні що інше, як емоційне ставлення до дійсності. Почуття може бути позитивним або негативним. Не різкий, але стійкий прояв емоцій у особистості називається настроєм. Таким чином, емоції, почуття, настрої взаємопов'язані. Виховання може бути ефективним лише трансформуючись через психічний стан суб'єкта [10].

Виступаючи оцінками, емоції «помічають» для особистості ті чи інші цінності, спонукають її до їх «завоювання» і ствердження. Б.Додоном було встановлено, що цінність однакових переживань для різних особистостей має різний ранг, що пов'язано з виділенням типу емоційної спрямованості з урахуванням найбільш цінного для особистості емоційного переживання. Проте науковець підкреслює важливість проживання всього спектру емоцій у навчальній діяльності.

Як доводить аналіз психологічних досліджень, емоціональна сфера ставлення тісно пов'язана з мотиваційною. Зв'язок емоцій та мотивів у структурі ставлення має досить складний характер, який відображено у публікаціях Л.Божович, Г.Костюк, В.Кутішенко, О.Леонт'єв, С.Рубінштейн.

Так, встановлюючи взаємовідношення емоцій і мотивів, О.Леонт'єв розуміє емоції як відображення відношень між мотивами суб'єкта, його потребами й успішністю або можливістю успішної реалізації відповідної їм діяльності. Як підкреслює вчений, позитивні та негативні емоції «успіху-неуспіху» найбільш суттєво проявляють себе при наявності зовнішніх або внутрішніх «результативних» мотивів діяльності. Внутрішні «процесуальні» мотиви діяльності мають відносно частковий вплив емоцій [2, с. 30].

На думку С.Рубінштейна, поява емоцій залежить від результату дії і вихідним мотивом діяльності: "Емоційні процеси набувають позитивного чи негативного характеру залежно від того, чи перебуває дія, яку індивід здійснює, і вплив, якому він піддається, в позитивному чи негативному відношенні до його потреб, інтересів, настановлень. Ставлення індивіда до них і до ходу діяльності, перебіг якої здійснюється відповідно до них чи врозріз з ними, визначає долю його емоцій" [6, с. 116].

Важливість емоцій у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи є предметом дослідження Н.Білоконної. Авторка зазначає, що в період професійного становлення майбутнього вчителя відбувається процес засвоєння суспільних цінностей, соціальних норм, типів мотивацій. Ціннісні утворення

«Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»

стають пов'язаними не тільки з ідеалом, а й з образом «Я», що визначає розвиток емоційної спрямованості особистості.

Отже, детермінантою ціннісного ставлення до професії за твердженням видатних психологів, виступають емоції, пов'язані з процесом та результатом будь-якої педагогічної діяльності.

Перейдемо до третьої педагогічної умови, яка полягає в використанні активних методів навчання у процесі формування ціннісного ставлення до професії.

Активні методи навчання є предметом дослідження багатьох вчених, серед яких Р. Руденко, В. Волович, В. Лавриненко, С. Шаронова, І. Шостак та ін. Впровадження в навчальний процес вищої школи методів активного навчання розглянуто А. А. Вербицьким, Ю. М. Смеляновим, І. Я. Лернером, А. М. Матюшкіним, В. А. Рибальським, А. М. Смолкіним, П. М. Щербанем та ін.

Активні методики, на думку І. Шостака, полягають в тому, що студент переважно стає суб'єктом навчання, вступає в діалог з викладачем, виконує творчі, проблемні завдання. Ознаками активних методів навчання є:

- навчання в ситуаціях, максимально наближених до реальних;
- навчання не як повідомлення знань, а як практичне використання цих знань;
- навчання в емоційно насиченому процесі колективної праці [9].

Важливим доказом ефективності активних методів навчання є результати дослідження Х. Є. Майхнера, який довів, що людина у процесі пасивного сприйняття запам'ятовує 10 % того, що прочитала, 20 % – того, що почула, 30 % того, що побачила, 50 % побаченого та почутого, а при активному сприйнятті в пам'яті зберігається 80 % того, що говорить сама, і 90 % того, що виконує або створює самостійно. Отже, можна зробити висновки, що активні методи навчання значно поліпшують запам'ятовування матеріалу, сприяють його ідентифікації та цілеспрямованій практичній реалізації. Саме вони дозволяють зробити освітній процес більш результативним.

Аналіз наукових джерел дозволив констатувати перевагу активних методів у результативності навчання, проте, для нашого дослідження важливим є можливість активних методів навчання у процесі формування ціннісного ставлення майбутніх учителів початкової школи до професії. Зазначимо, що активні методи навчання, серед яких дискусії, ігри, тренінги, забезпечують стійку суб'єктну позицію кожного учасника, дозволяють емоційно «прожити» отримані професійні знання чи вміння, формують інтерес, стимул, мотив навчання, дозволяють активно діяти та оцінювати власну діяльність та діяльність інших. Як бачимо, всі компоненти ціннісного ставлення до професії, а саме мотиваційний, емоційний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивний, набувають стійкого розвитку. Це доводить важливість використання активних методів навчання у процесі формування у майбутніх учителів початкової школи ціннісного ставлення до професії.

Отже, ми обґрунтували педагогічні умови формування ціннісного ставлення до професії в професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи. Визначені умови потребують подальшої експериментальної перевірки їх ефективності.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Алферов А. Д. Формирование ответственного отношения к учению : учеб. пособие к спецкурсу / А. Д. Алферов. – Ростовн/Д : РГПИ, 1984. – 94 с.
2. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – М. : Политиздат, 1975. – 304 с.
3. Леонтьев А. Н. Мотивы и эмоции / А. Н. Леонтьев. – М. : МГУ, 1972. – 39 с.
4. Мешко О.І. Особливості суб'єктної складової професійної позиції майбутнього вчителя [Електронний ресурс] / О. І. Мешко. – Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/993/94/>
5. Овсяннікова В., Лашко Т. Особливості формування у майбутніх ціннісного ставлення до професійної діяльності / В. Овсяннікова, Т. Лашко // Вісник Запорізького національного університету. Запоріжжя, 2012. - №2 (18). – с.135-138.
6. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. – СПб.: Питер, 2002. – 720 с.
7. Сучкина Н.Н. Педагогические условия формирования ценностного отношения студентов аграрного колледжа к профессиональной деятельности: дисс... канд. пед. наук: 13.00.08 / Н.Н. Сучкина. – Курск, 2003. – 226 с.
8. Фомина Л. П. Организационно-педагогические условия деятельности негосударственной адаптивно-развивающей школы: дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / Л.П. Фомина. – Санкт-Петербург, 2006. – 208 с.
9. Шостак І.В. Активні методи навчання при вивченні курсу “Соціологія” / І.В. Шостак // Наукові записки. Серія “Психологія і педагогіка”. – Вип. 9. – Острог, 2007. – С. 523-530.
10. Яновська М.Г. Емоциональные аспекты нравственного воспитания / М.Г. Яновська. – М.: Просвещение, 1986. – 160 с.
11. Павлюк О.И. Формирование эмоционального компонента мотивации учебной деятельности школьников Автореф. дис. ... канд. психолог. наук. – М., 1984. – 24 с.